

nieuws. Wel is het prettig dat de bekende informatie op een overzichtelijke manier bij elkaar is gezet.

Dat geeft meteen ook de grootste beperking aan. Het is de vraag of je in de eerste de beste (gemengde) studentengroep op deze manier aan kunt komen met zo'n gevoelig onderwerp als sekseroldoorbreking. De auteurs gaan voorbij aan mogelijke weerstanden (eventueel ook bij collega-leerkrachten) en hoe je daarop in kunt gaan. Ze preken min of meer voor eigen parochie. Maar de gelovigen zullen dit handboek in dank aanvaarden en het goed kunnen gebruiken. Jammer alleen, dat de specifieke positie van meisjes met een niet-Nederlandse etnische achtergrond geen enkele aandacht krijgt.

Carla Petit & Bientje Sterringa

Sekse-ongelijkheid en onderwijs. Wat Jip en Janneke (nog) niet leren in de docentenopleiding

Almere, Versluys, 1986; f 27,75

kort & krachtig

leesvoer

K. Hawinkels

'Lust en leven, lezen voor 16-plussers'

Hawinkels geeft in *Lust en leven* een overzicht van de soorten boeken, waarmee hij leerlingen wil confronteren. Hij behandelt achtereenvolgens: science fiction, romantiek, pornografie, detective en policiers, avontuur, oorlog, thrillers, humor en literatuur.

In elk hoofdstuk geeft hij een populaire inleiding op het onderwerp. Zo schetst hij in bijvoorbeeld 'detective en policiers' op welke formule de klassieke detective gebaseerd is. Vervolgens geeft hij een groot aantal titels met korte inhoud. Dan volgt een citaat uit een boek, waaraan hij een aantal opdrachten koppelt. Bijna elk hoofdstuk is op deze manier opgebouwd.

Slechts één hoofdstuk is gewijd aan literatuur die de toets van de schoolse norm kan doorstaan. Welke reden heeft de auteur daarvoor? Hawinkels heeft bewust gekozen voor een boekje waarin leerlingen geconfronteerd worden met alles wat er te lezen valt en niet alleen met literatuur. Met behulp van dit boekje wil hij leerlingen in boeken laten snuffelen, zonder gebruik te maken van de schoolse behandeling van literatuur. Door die schoolse methode vergaat, zoals ieder kan weten, veel leesplezier. Hawinkels wil allereerst van leerlingen 'lezers' maken.

Intussen komen ook buiten het hoofdstuk over literatuur toch heel wat literaire werken aan de orde. Zo behandelt Hawinkels uitvoerig Remar-

ques *Im Westen nichts Neues*. Om de leerlingen te helpen hun oordeel over een boek te motiveren staan achterin enkele argumenten die zij daarbij kunnen gebruiken. Groningen, Wolters-Noordhoff (Damsport 157, 9728 PS Groningen), 1986

Ooitgebeurd

De Stichting CPNB (Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek) heeft eind 1986 *Ooitgebeurd* uitgebracht. De samensteller van deze verzamelbundel is Rudie Kagie.

In *Ooitgebeurd* vertellen schrijvers en schrijven vertellers over wat ze echt beleefden. De eenentwintig verhalen zijn allemaal ooitgebeurd. En omdat het lezerspubliek, aldus Rudie Kagie in zijn inleiding, van nature nu eenmaal even nieuwsgierig als wantrouwend is, werd schrijvers gevraagd of ze wilden vertellen wanneer, hoe en waar het ooitgebeurde plaatsvond. Die toelichting staat in de eenentwintig interviews die naast de verhalen in de bundel zijn opgenomen. Het boek sluit af met bibliografieën van de schrijvers.

In dezelfde serie verschenen eerder:

Nooitgedacht (1983)

Ooitgedacht (1984)

Ooitgedicht (1985).

ISBN 90 70066 59 9; prijs f 7,90.

CPNB, Keizersgracht 391, 1016 EJ Amsterdam.

Verscheidenheid in eenheid

Een bloemlezing taalpolitieke artikelen over normering en standaardisering van het Nederlands

Deze bloemlezing is samengesteld ten behoeve van normgevoelige taalgebruikers die behoefte hebben aan meer informatie over de achtergronden van standaardisering en normering van het Nederlands. De rijke verscheidenheid van opvattingen nodigt uit om de houdingen tegenover taalnormen en (voor Nederlanders) tegenover de Vlaamse taalsituatie in het bijzonder te bepalen en te nuanceren.

Bij de keuze van de artikelen heeft P. Gillaerts rekening gehouden met het aanbod van bestaande taalpolitieke bloemlezingen. De artikelen zijn min of meer thematisch geordend, enigszins volgens de verschillende fases van het standaardiseringsproces (in Vlaanderen): spelling, uitspraak, woordenschat en spraak-

kunst.

Een eerste groep van inleidende artikelen maakt een aantal fundamentele teksten weer beschikbaar en geeft een historisch overzicht van de standaardtaalontwikkeling sinds het begin van deze eeuw. Een laatste groep artikelen geeft een idee van thema's in hedendaagse, taalpolitieke beschouwingen. De hoofdmoot van deze bloemlezing bevat bijdragen over de spelling, de uitspraak, de woordenschat en de spraakkunst. Over de noodzaak van een of andere spellingvereenvoudiging lijken Noord en Zuid het eens te worden. Op het gebied van de uitspraak gaan beide ten dele een eigen weg. Over de woordenschat is de discussie in volle gang en over de syntaxis is nog niet veel gezegd.

Gillaerts formuleert zijn standpunt ten aanzien van de problematiek in de vorm van een paradox: naarmate je als Vlaming streeft naar een algemene omgangstaal op Noordnederlandse grondslag en je normbewustzijn cultiveert, kun je vanuit je Vlaamse leefwereld en cultuur meer afwijken van wat in het Noorden gebruikelijk is zonder dat die regionale gemarkeerdheid van je Nederlands afdoet aan het standaardtaalkarakter ervan. Slechts door je op het niveau van de standaardtaal te bewegen, bepaal je mee wat aanvaardbaar is, worden je taaleigenaardigheden minder als taalonmacht veroordeeld en veeleer als deel van je persoonlijke spreekhabitus gewaardeerd.

Een overweging die dit perspectief mee gekleurd heeft is dat Noord- en Zuidnederlanders de ontelbare punten van overeenkomst en bij alle variatie de eenheid van de Nederlandse taal pas zien, als zij de bestaande verschillen aanvaarden.

ISBN 90 334 1502 x; prijs BF 365, f 20, —. Leuven/Amersfoort, ACCO, 1986.

Leesmoeilijkheden

Recente visies

Over leesbaarheid is er de laatste jaren heel wat gezegd en geschreven. In dit boekje — de neerslag van het 4de IRA-symposium te Antwerpen, 1985 — worden recente visies op bekende benaderingswijzen van leer- en leesbaarheid gegeven.

Het gaat om, enerzijds, de zogenaamde ability-training modellen die ervan uitgaan dat het leesproces steunt op verschillende basisfuncties; oorzaken van falen dienen gezocht te

worden bij onvoldoende of verkeerde ontwikkeling van deze laatste. Anderzijds doelt men op de leertheoretische benadering volgens welke lezen bestaat uit welbepaalde deelhandelingen en -processen die via taak- en procesanalyse kunnen onderkend worden.

H. Casteleyn geeft aan dat er raakpunten zijn tussen beide; hij beschouwt de beide benaderingen niet als elkaars tegengestelden. In zijn bijdrage licht R. de Groot de nauwe samenhang tussen functie-ontwikkeling en leren lezen toe. Hij is de pleitbezorger voor een hulpverlening gebaseerd op een omvattend handelingsmodel van algemene en specifieke leervoorwaarden (met als uitgangspunt Bladergroens theorie van het partieel defect — het kan moeilijk anders voor iemand uit Groningen). G. Naegels gaat in op de bijdrage die de ontwikkelingsoptometrie kan leveren bij het nader bekijken van visuele ontwikkelingsmoeilijkheden en hun impact op lezen. H.J. Kooreman beschrijft de uitwerking van een curriculum voor het aanvankelijk lezen volgens een welbepaald constructiemodel, gebaseerd op Gal'perins leertheorie. In een laatste artikel zet D. van Dongen uiteen waarom een taakanalytische benadering van leesmoeilijkheden volgens hem te verkiezen valt en geeft hij aan hoe leerkrachten daarmee hun voordeel kunnen doen. Dat niet iedereen die mening is toegedaan, kon u in *Moer* 1986/4 lezen.

Redactie C. Andries.

ISBN 90 334 1432 5; prijs f 26,50.

Leuven/Amersfoort, ACCO, 1986.

Publikaties van de StEM

Leren in en door groepen

In deze brochure wordt concreet aangegeven hoe men thematisch kan werken binnen de basiseducatie. Daarbij is de nadruk gelegd op sociale kennis en vaardigheid. Juist voor etnische groepen zijn sociale kennis en vaardigheid van belang als men vanuit de eigen culturele achtergrond en beleving daarvan wil werken. De schrijvers hebben niet alleen het thematisch werken met nadruk op sociale kennis en vaardigheid uitgewerkt, maar ook worden de groepsprocessen als bodem voor het leren behandeld.

Deze brochure is vooral bestemd voor de ervaren lesgever. In de brochure worden achtereenvolgens behandeld: sociale kennis en vaardigheid, thematisch werken, de organisatie

daarvan met een voorbeeld en enkele werkvormen.

Deze publikatie is te bestellen door overmaking van f 4,— op giro 55 25 443 t.n.v. de Stichting Educatie Culturele Minderheden, Voorstraat 45, 3512 AJ Utrecht, tel. 030 — 316490.

Informatica Basiseducatie Etnische groepen

Beginnende ontwikkelingen in de educatieve toepassingen van de computertechnologie en op het gebied van de basiseducatie mogen op zich geen argument zijn om zich afzijdig te houden van het hoe, wat en wanneer van informatica voor etnische groepen binnen de basiseducatie. De achterstelling van etnische groepen op diverse maatschappelijke terreinen laat dit ook niet toe. Zeker als men de doelstellingen van de basiseducatie onderschrijft, die zich laten formuleren als 'het zich kunnen redden in het dagelijks leven', zal men zijn gedachten moeten laten gaan over de educatieve toepassing van de computertechnologie voor etnische groepen.

De Stichting Educatie Culturele Minderheden (StEM) heeft getracht haar licht over deze materie te laten schijnen vanuit haar taak als landelijke ondersteuningsinstelling voor de basiseducatie ten behoeve van etnische groepen. Ondersteunen betekent immers niet alleen het stimuleren en bevorderen van reeds aanwezige ontwikkelingen, maar ook het ontginnen van nog braak liggend terrein.

In deze notitie worden informatica, basiseducatie en etnische groepen in samenhang bekeken. Deels is de notitie informatief voor wat betreft de computertechnologie en de onderwijskundige toepassingen daarvan (hoofdstukken 1 en 2). Voor een ander belangrijk deel wordt in deze notitie de mogelijke plaats van informatica binnen een samenhangend basiseducatief aanbod voor etnische groepen aangegeven (hoofdstuk 3).

Deze informatie is gratis verkrijgbaar.

Basiseducatie. Een overzicht van regelingen

In een korte tijd zijn er vele notities van de Rijksoverheid verschenen met betrekking tot de basiseducatie. De StEM heeft als ondersteuningsinstelling ten behoeve van de educatie voor (en door) etnische groepen gemeend dat een overzicht van deze notities hard nodig is. Deze brochure verschaft dat overzicht tot november 1986. Er is een sa-

menvatting in te vinden van de Rijksregeling Basiseducatie en Raamplan. Verder is de (komende) ondersteuningsregeling voor de volwasseneneducatie opgenomen. Ook de regelingen rond de educatieve werkers ontbreken niet in het overzicht (urgentie, nascholing, bevoegdheid, rechtspositie, etc.). Tenslotte valt nog te melden dat het jaaroverzicht basiseducatie 1987 in de brochure is opgenomen. Het overzicht is zo samengesteld, dat bepaalde delen na veroudering kunnen worden vervangen, zoals het jaaroverzicht basiseducatie 1987.

**Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is,
en dus goed!**
Lessen over taal en mensen

Een door Marion Diks, Geert Kofoed, Ineke Neuman en Wendela Wendelaar samengestelde serie lessen, bestemd voor groep 8 van de basisschool of de brugklas, gewijd aan taalbeschouwing in intercultureel perspectief. Leerlingenboek in de vorm van werkbladen + leerkrachtenboek.

De lessen laten enerzijds zien dat taal iets universeels is: dat taal voor ieder mens en in elke gemeenschap dezelfde functies heeft en dat mensen zelf taal kunnen maken. Anderzijds laten ze zien dat talen te maken hebben met geschiedenis, aardrijkskunde en cultuur.

Thema's: wat doe je allemaal met taal?; geen woordentaal — wat nu? (over andere teken-systemen); hoe groeit taal? (over het geven van namen aan verschijnselen); waarom heet je zoals je heet? (over eigennamen van mensen en de betekenis(sen) daarvan); wie en wat heeft er een vinger in de taalpap? (over 'taal & macht'); wat is taboe? (taboe in cultuur = taboe in taal); heeft taal moraal? (taal, van wie ook, verdient respect).

Er wordt veel gewerkt met creatieve werkvormen.

Uitgeverij Sienahof, Schavenmolenstraat 39, 6824 AA Arnhem.

Leesonderwijs in kaart gebracht

De SLO-publikatie *Leesonderwijs in kaart gebracht* biedt een overzicht van leesmethodes en uiteenlopende opvattingen over leesonderwijs. Het blijkt dat de theorieën over lezen en leesonderwijs weinig samenhang vertonen. Bovendien belemmeren sommige methodes eer-

der het leesonderwijs dan dat ze het bevorderen, of hebben ze een negatieve invloed op de leesmotivatie. Voor een aantal problemen bij lees- en literatuuronderwijs blijken de oplossingen bedacht te zijn; voor andere wordt aangetoond dat ze verder onderzocht moeten worden.

Deze publikatie (70 pagina's) geeft een aanzet tot verdere discussie en bezinning die kan leiden tot een verantwoorde leesdidactiek op de basisschool. Het is tot stand gekomen in het kader van het project 'Werken met boeken'. Bestelnummer 1.289.4756; prijs f 14,50.

Te bestellen bij de afdeling Verkoop van de SLO, Postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 840305. Voor meer informatie: afdeling Voorlichting SLO, tel. 053 — 840500.

Schrijfonderwijs onder het mes
Achtergronden bij de alledaagse schoolpraktijk

Schrijven wordt door veel basisschoolleerlingen als moeilijk en vervelend ervaren. Volgens recent onderzoek besteden leerkrachten per week gemiddeld slechts één uur aan schrijfonderwijs. Hoe kom je nu te weten wat er in zo'n les uit de dagelijkse praktijk precies gebeurt.

In de nieuwe SLO-publikatie *Schrijfonderwijs onder het mes* geven de samenstellers aan de hand van een concrete en gedetailleerde beschrijving van een aantal lessen op één basisschool een uitgebreid overzicht van de stand van zaken. Naast deze 'case-study' komen in deze bundel ook vragen aan bod als: 'Hoe kun je gericht werken aan de vernieuwing van het schrijfonderwijs?' en: 'Hoe zou een didactiek van het schrijfonderwijs er uit moeten zien?'. Deze vragen worden uitgewerkt in een negental artikelen van deskundigen, die zich ieder vanuit hun specifieke vakkennis over het onderwerp schrijfonderwijs buigen.

Deze achtergrondpublikatie telt 191 pagina's en bevat een uitgebreide literaturopgave. Bestelnummer 1.429.4747; prijs f 19,50. Te bestellen bij afdeling Verkoop van de SLO, Postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 840305. Voor meer informatie: afdeling Voorlichting SLO, tel. 053 — 840500.

Onderwijs in eigen cultuur
Een speurtocht naar leerinhouden

De SLO-publikatie *Onderwijs in eigen cultuur* is

het verslag van de ervaringen van een groep OETC-leerkrachten die, in samenwerking met de SLO en schoolbegeleiders, anderhalf jaar werkte aan de inhoud van cultuuronderwijs. Hun bevindingen leveren tal van suggesties op voor de invulling van OETC, vooral van belang voor schoolbegeleiders, docenten aan lerarenopleidingen en andere in OETC geïnteresseerden.

Na een korte beschrijving van de achtergrond van de groep waar het hier om gaat, de Suryoye, omschrijft het boek het eigenlijke probleem: wat moeten kinderen uit een etnische groep leren over hun eigen achtergrond? Vier vragen staan hierbij centraal: waar komen we vandaan, hoe zijn we hier gekomen, hoe leven we hier en hoe verloopt het contact met het moederland? Beschreven wordt hoe aan de hand van deze vragen de inhoud ontwikkeld wordt.

Uiteraard is ook aandacht besteed aan de vele problemen waarmee de groep te maken kreeg. Problemen met ouders en met de religieuze leiders uit de etnische groep.

Het boekje (64 pagina's) sluit af met een aantal tips voor mensen die in de praktijk te maken hebben met de ontwikkeling van OETC. Samenvattingen in het Syrisch, Arabisch, Turks en Spaans zijn opgenomen. Bestelnummer 1.601.4798; prijs f 10,—. Te bestellen bij de afdeling Verkoop van de SLO, Postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 840305. Voor meer informatie: afdeling Voorlichting SLO, tel. 053 — 840500.

Oefenprogramma voor de schrijfhouding en schrijfbeweging

In dit boekje van A. Blöte, C. Horbach en A. van Wijnen wordt een trainingsprogramma gepresenteerd, dat tot doel heeft de schrijfhouding en -beweging van kinderen te verbeteren. In het onderwijs richt men zich meestal op het schrijfprodukt, in dit geval het goed leesbaar en verzorgd handschrift. Nochtans zijn een goede houding en beweging niet zonder belang voor het lichamelijk welzijn (wie heeft niet ondervonden hoe pijnlijk schrijfkrimp kan zijn?) en kunnen ze, bovendien, voor een beter handschrift zorgen. Ik denk dat wij als leerkrachten die toch veelal met 'taal' het brood verdienen — er wordt nogal wat afgepraat en afgeschreven op school — er niet onderuit kunnen ook op dit 'hygiënisch' aspect te let-

ten en er zo nodig wat aan te doen. Het boekje vertrekt van duidelijke onderwijsleerpsychologische principes en biedt een helder en praktijkgericht program aan ter verbetering van schrijfhouding en -beweging. Aardig detail voor taalleraren vormt het feit dat bij de opbouw van het nieuwe schrijfgedrag een beroep wordt gedaan op taal, met name op geverbaliseerde omschrijvingen — dikwijls in rijmvorm — van de schrijfhandelingen. Een duidelijke verwijzing naar de handelingstheoretische psychologie waarop het program steunt. ISBN 90 265 0730 5; prijs f 24,50. Lisse, Swets & Zeitlinger, 1986.

Vereniging IT-Taal opgericht

Zaterdag 22 november 1986 is in Utrecht door een aantal leerkrachten uit het onderwijs de Vereniging IT-Taal (Informatietechnologie en Taal) opgericht.

Doel van de vereniging is het bevorderen van het verantwoord gebruik van de computer in het taalonderwijs.

De vereniging is voortgekomen uit de gelijknamige onderwijsvakgroep van de Stichting Teachip. De nieuwe vereniging wil een stimulerende rol spelen in het uitwisselen van ideeën en in de ontwikkeling van hoogwaardige educatieve programmatuur.

Leden ontvangen vanaf 1987 het vier maal per jaar te verschijnen tijdschrift *Computers in het taalonderwijs*, dat zich vooral richt op de onderwijspraktijk.

Voor inlichtingen:

Vereniging IT-Taal
p/a Hogeschool Midden Nederland
Archimedeslaan 16
3584 BA Utrecht
tel. 030 — 525111, tst. 358.

Postadres:

Vereniging IT-Taal
p/a Hogeschool Midden Nederland
Postbus 14147
3508 SE Utrecht.
